

ლიტერატურა Literature

მხატვრული დროისა და სივრცის ურთიერთმიმართება

ნატალი საროტის „ოქროს ნაყოფში“

ნინო ბუაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: ninobuadze30@gmail.com

სტატიაში განხილულია XX საუკუნის ფრანგული „ახალი რომანის“ წარმომადგენელ ნატალი საროტის რომან „ოქროს ნაყოფში“ (1963) დროისა და სივრცის ურთიერთმიმართების თავისებურებანი: არალინეარულობა, ასიმეტრია, სინკრეტიზმი, სიუჟეტური ხაზების ერთმანეთისგან აცილება, დროის სწრაფი წყვეტა, მონაცვლეობა, „ინტენსიური“ უმოძრაობა, დროის ინერტულობა, ერთდროულობის გამომხატველი გამეორებები, აწმყო დროის „უმოძრაობა-გაყინვა“, დროების ერთმანეთში არეკვა, რომლებიც ტექსტში ორგანიზებულია როგორც მხატვრული გამომსახველობითი საშუალებებით (ტროპიზმი, „ქვე-საუბარი“, საუბარი, „მიზანაბიმი“), ასევე ლინგვისტური კატეგორიებით (პუნქტუაცია, მეტყველების ნაწილები ზმნის კატეგორიები: კილო, დრო).

სამწერტილითა და სხვადასხვა დროის გრამატიკული ფორმების შენაცვლების ტექნიკით გადმოცემული დროის „სწრაფი წყვეტა“ მკითხველს წარსულის, აწმყოსა და მომავლის ერთსიბრტყიანობასა და არათანმიმდევრულ წრიულ ურთიერთმონაცვლეობას განაცდევინებს. „დროის ინერტულობის“ ტექნიკით გადმოცემული დროისა და სივრცის უკიდევანობა გაქვევებულ საგნებად ქცეულ უსიცოცხლო სამყაროს სურათში ვლინდება. მოვლენების გამეორები ქმნის როგორც დროის შენელების, ასევე დროის გაჩერების ილუზიას და გამოხატავს ანონიმური პერსონაჟების მდგომარეობას. თხრობითი კილოს ნამყო უსრული დრო ქმნის „გამეორებული ერთდროულობის“ ეფექტს, რომელიც გვიჩვენებს მოქმედების არა მხოლოდ წარსულს, არამედ მოქმედების ერთდროულობას. დროის შინაგანი დინება არაერთგვაროვანია,

დროთა ურთიერთგადასვლებით თამაში მიანიშნებს მხატვრული დროის კონსტრუქციულ და დესტრუქციულ თვისებებზე.

დროის დესტრუქციის პრიზმაში ნაჩვენებია გრძნობებით, მდგომარეობებითა და სუბიექტურ შეგრძნებებით იკვეთება ადამიანის ყოფიერებისა და რეალობის საერთო დისპარმონიული სურათი; მხატვრული დროის გარდასახვაში მეტყველების სუბიექტის რეალიზაციის, ადამიანის დროისგან განუყოფლობის, მისი დროში არსებობის, მოქმედებისა და აზროვნების საკითხები.

დროის გამოხატავად მწერალი ემოციების აღწერას ესწრაფის. ცდილობს სიტყვაში გამოხატოს ის, რაც არ გამოიხატება, ამავ დროს არ „მოკლას“ სიტყვა; ფრაზებში აღადგინოს ის, რაც არსებობს მხოლოდ მოცემულ მომენტში; მინიდრამების საშუალებით გააერთიანოს დროსა და სივრცეში დანაწევრებული ობიექტური სამყარო; ააგოს ფრაზები მოძრაობაში. დანერგოს აწმყო დრო, რომელშიც ყველაზე სრულყოფილად წარმოჩინდება უპიროვნებო აზრების ნაკადი, შინაგანი ემოციები, ანონიმური რეაქციები; სამოქმედო სივრცისა და დროის „გასაყინად“ შემოიტანოს კავშირებითი კილო.

დროისა და სივრცის ურთიერთმიმართების ანალიზი ცხადყოფს, რომ „მიზანბიმის“ ტექნიკა, ტროპიზმი, „ქვე-საუბრი“ და საუბარი ლიტერატურული ქრონოტოპის გააზრების ახალ პერსპექტივას იძლევა.

საკვანძო სიტყვები: ნატალი საროტი, დროის გამოხატვა, სამოქმედო დრო და სივრცე

XX საუკუნეში რომანში არსებული მხატვრული დროისა და სივრცის ურთიერთმიმართების კვლევა ბახტინის ქრონოტოპის თეორიასთან მიმართებაში წარიმართა. ბახტინმა მხატვრულ-ლიტერატურული ქრონოტოპი განსაზღვრა როგორც სივრცულ-დროული ნიშნების შერწყმა ერთ გააზრებულ და კონკრეტულ მთლიანობაში. ამ კუთხით საინტერესოა ნატალი საროტის რომანის („ოქროს ნაყოფი“) კვლევა, რადგან ფრანგული „ახალი რომანის“ ერთ-ერთმა ფუძემდებელმა და რომანის კონვენციური ფორმების უფლებებელმყოფელმა საროტმა თავის რომან „ოქროს ნაყოფში“ დროით-სივრცითი სტრუქტურის მთელი რიგი თავისებურებები წარმოაჩინა: დროის სწრაფი წყვეტა და მონაცვლეობა, „ინტენსიური“ უმოძრაობა, დროის ინერტულობა, ერთდროულობის გამოხატაველი გამეორებები, აწმყო დროის „უმოძრაობა-გაყინვა“, დროების ერთმანეთში არეკვლა.

რომანში დროის „სწრაფი წყვეტა“ მეტწილად გაქვავებულ საგნებად ქცეულ უსიცოცხლო სამყაროს სურათში სამწერტილითა და სხვადასხვა დროის გრამატიკული ფორმების შენაცვლების ტექნიკითაა გადმოცემული, რაც მკითხველს წარსულის, აწმყოსა და მომავლის

ერთობრივობასა და არათანმიმდევრულ წრიულ ურთიერთმონაცვლეობას განაცდევინებს. მაგალითად, აწმყო დროს შესაძლებელია მოსდევდეს წყვეტილი, წყვეტილს - აწმყო, აწმყოს - მყოფადი, მყოფადს კვლავ - აწმყო და ა.შ.: „ოქროს ნაყოფი“... ბედნიერებას მანიჭებს მისი კითხვა /აწმყო/... მე მხოლოდ ზოგიერთი მონაკვეთი წავიკითხე /წყვეტილი/... მაგრამ აუცილებელია მთლიანად /აწმყო/... დარწმუნებული ვარ რომ მომეწონება /მყოფადი/“ [საროტი 1963 : 55].

„დროის ინერტულობის“ ტექნიკით გადმოცემული დროისა და სივრცის უკიდველობა, გაქვავებულ საგნებად ქცეულ უსიცოცხლო სამყაროს სურათში ვლინდება: „და, აი, ბინდიტო მცულ, მონაცრისფრო სივრცეში, დღის მკრთალ შუქზე აღმართულ, გაქვავებულ ფიგურებს ნელ-ნელა, შეუმჩნევლად რაღაც გამოეყოფა... თითქოს გრილმა, ნაცნობმა და ახლობელმა სიომ დაუბერა... რაღაც, რასაც ის შეიცნობდა... რამდენჯერ ჩაუსუნთქავს, რამდენჯერ შეუგრძნია... სხვადასხვა ილუსტრირებული თუ მოდების ჟურნალების თვალთვლებისას... ჰერცოგების, დიდგვაროვანთა ასულების თუ დედოფალთა პორტრეტებიდან ამოორთქლილი... მათი თავდაჭერილი გამომეტყველებიდან, სადაც მღელვარება ვერაფერს აკლებს უძრავ, თითქოს საუკუნოდ გაქვავებულ ნაკვთებს [...]“ (საროტი 1963: 40)

ესაა სურათი, სადაც არ არსებობენ პერსონაჟები, მაგრამ არის მასა; არ ვითარდება მოქმედება, მაგრამ არის საგნები. ბუნებრივია, რომ ამ პირობებში არაფერი მოხდება, რადგან ყველაფერი ემორჩილება პასიურობის ატმოსფეროს. ფაბულის განვითარებასთან ერთად მასა ხდება სულ უფრო კომპაქტური და მისი კომპაქტურობა განსაკუთრებით იჩენს თავს მაშინ, როცა ის უმოძრაოა.

მოვლენების გამეორება ქმნის როგორც დროის შენელების, ასევე დროის გაჩერების ილუზიას და გამოხატავს ანონიმური პერსონაჟების მდგომარეობას. თხრობითი კილოს ნამყოფი უსრული დრო ქმნის „გამეორებული ერთდროულობის“ ეფექტს, რომელიც გვიჩვენებს მოქმედების არა მხოლოდ წარსულს, არამედ მოქმედების ერთდროულობას.

„ოქროს ნაყოფში“ დროის შინაგანი დინება არაერთგვაროვანია, დროთა ურთიერთ-გადასვლებით თამაში მიანიშნებს მხატვრული დროის კონსტრუქციულ და დესტრუქციულ თვისებებზე. ლიტერატურის მკვლევარ ჟან პიეროს (Jean Pierrot) აზრით, „საროტის ტექსტებში დროის იდეა პოულობს თავის არაპირდაპირ და სიმბოლურ გამოხატვას იმით, რასაც უწოდებენ მატერიისა და ფორმის დიალექტიკას, რომელიც ექსპლიცირდება თხრობითი პერსპექტივების სხვადასხვა ერთდროულობის არსებობის მეშვეობით. ნატალი საროტის სამყარო დაქვემდებარებულია მკაცრ ენთროპიას* (*ბერძნ. ε □ ν τ ρ ο π η´ - „გარდაქმნა“, „გარდაქცევა“), დროის დესტრუქციულ ნახტომებს და ამიტომ განიცდის დეზორგანიზაციას“ [პიერო 1990: 53].

მკვლევარი ჟან-კლოდ ვარეი (Jean-Claude Vareille) ყურადღებას ამახვილებს საროტის ტექსტების წყვეტილ და ნახტომისებურ ქრონოლოგიაზე. მისი აზრით, დროის აღქმის უჩვეულო ტრანსფორმაცია, წარსულის, აწმყოსა და მომავლის პარადოქსული გადახლართვა სუბიექტის ცნობიერებაში იხსნება დროის ცალკეული კალიდოსკოპური ნახტომების მეშვეობით: „ლინეალური დროის“ გაქრობა საროტის „ახალ რომანში“ დაფუძნებულია მიზეზის და შედეგის პრივილეგირებულ ურთიერთობებზე, დროის ტელესკოპურ თვისებებზე, ჰარმონიისა და დესტრუქციის ერთდროულ არსებობაზე, როგორც მუსიკალური კონტრაპუნქტუალური წერის კატალიზატორის, რომელიც, უეჭველად, შეადგენს ახალი რომანის პოეტიკის ფუნდამენტურ თავისებურებას და ბუნდოვანებას“ [ვარეი 1992: 113].

ნატალი საროტი გვიჩვენებს გრძნობებს, მდგომარეობებს, სუბიექტურ შეგრძნებებს დროის დესტრუქციის პრიზმაში და ამით აღწევს დასახულ მიზანს: ეგზისტენციალური და ავტონომიური ადამიანური ცნობიერება, რომელიც გარდატეხს სამყაროს, ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, რომელიც შთაგონებულია ადამიანის ყოფიერებისა და რეალობის საერთო დისჰარმონიული სურათით.

განსაკუთრებით აქტუალურია მეტყველების სუბიექტის რეალიზაციის საკითხი მხატვრული დროის გარდასახვაში. საროტის ტექსტებში მჟღავნდება მეტყველების სუბიექტის დროის გამოხატვის ფსიქოლოგიური და სუბსტანციური ასპექტები, სახელდობრ, დროის პიროვნული, სუბიექტური ასპექტი გამორიცხავს ტრადიციული საავტორო დროის რეალიზაციის შესაძლებლობას, რაც საროტის ესთეტიკის ფუძემდებლურ პრინციპს წარმოადგენს. ამ მიზეზით პერსონაჟის ცნობიერებაში დრო საკუთარ შინაგან სამყაროსთან შეერთებით აღდგება. დრო გრძნობების შემადგენელ ნაწილად შეიგრძნობა, ადამიანი დროის გავლენასა და მის ცოცხალ დინებას განიცდის. ასე რომ, დროთა ურთიერთობათა ფორმირებაში ადამიანური შეგრძნებები უმთავრესია.

დროის მნიშვნელობები დგინდება მოლაპარაკე სუბიექტის თვალსაზრისით, ამის გამო დროის მხატვრული ექსპლიკაცია ვლინდება, როგორც დროის მარტივი და რთული ფორმების მრავალსაფეხურიანი სისტემა. იქმნება დროის სულიერი სახე, რომელიც იჭრება პიროვნების სამყაროში და ცვლის მას. დრო, ასეთი სახით, წარმოდგენილია არა როგორც ფონი, არამედ ადამიანური ცხოვრების ორგანული ნაწილი. ადამიანი დროისგან განუყოფელია, ის არსებობს, მოქმედებს და აზროვნებს დროში.

საროტის ტექსტებში დროის გამოხატვის კიდევ ერთი პრინციპული თავისებურება არის ის, რომ მწერალი ესწრაფის აღწეროს ემოციები, გრძნობები და შეგრძნებები ისეთ ფორმაში, თითქოს პირსონაჟები განიცდიან „აქ“ და „ახლა“. სხვადასხვაგვარი სუბიექტური აფექტაციების

მხატვრული ილუსტრაციული ტრადიციული მეთოდები, რომლებიცაა, მაგ., გრძნობების ანალიზი, ემოციური სიტუაციების, ფაქტების პირდაპირი დასახელება ადამიანის შინაგანი რესურსების ნამდვილი არსის დეფორმაციას იწვევს, რაც მიუღებელია საროტისთვის. მას აწუხებს უფრო ღრმა საკითხები: როგორ გამოხატოს სიტყვაში ის, რაც არ გამოიხატება, ამავე დროს არ „მოკლას“ სიტყვა; როგორ აღადგინოს ფრაზების მოძრაობაში ის, რაც არსებობს მხოლოდ მოცემულ მომენტში.

ნატალი საროტი დროთა ურთიერთგადახლართვით აერთიანებს დროსა და სივრცეში დანაწევრებულ ობიექტურ სამყაროს, მაგრამ არა ნარატიული მეთოდით, არამედ მინიდრამების - უმცირესი მოძრაობების საშუალებით. ტროპიზმები ხელს უშლის დროის იმ ლინეალურ დინებას, რომელიც იმპლიციურებს განვითარებას და კონვერსიას. ეს კი მიუღებელია „ახალი რომანისტიკისთვის“. საროტს წინა პლანზე გამოაქვს „აწმყოს მომენტი“, რომელიც აუქმებს ტრადიციული რომანის ნარატიულ ელემენტებს. სწორედ „მომენტი“ ხდება საროტის დროისა და სივრცის საზომი. საროტისეული „მომენტის“ მთავარ ოპოზიციურ კატეგორიად ხდება ტრადიციული რომანის დროის ლინეალური დინება და თანხვედრა დროისა და სივრცისა.

დროის დინება, რომლის მთავარი თვისებებია ინფორმაციის ფილტრაცია, ზოგჯერ კი მისი დამახინჯება, ეწინააღმდეგება იმ „მომენტს“, რომელიც ყოველთვის ზუსტი, ნამდვილი და გრძნობადია. საროტის რომანებში დროის დინება მთლიანადაა გაუქმებული. დრო, რომელიც ჩასმულია ფრჩხილებში, მოხაზულია სამწერტილით, ყოველთვის მისწრაფის თავი დააღწიოს სიტყვების ტყვეობისგან, იმისათვის, რომ ააგოს ფრაზები მოძრაობაში. სხვა სიტყვით, აწმყო „ახალ რომანში“ წარმოგვიდგება, როგორც ფუნქციონალურად მრავალგანზომილებიანი წარმონაქმნი, რომელიც შეიცავს დროის დამატებითი შინაარსების ყველა შესაძლო კონოტაციებს. საროტი აღიარებს, რომ აწმყოს უპირატესობა მასთან გამოწვეულია არა რომელიმე თეორიის მიხედვით, არამედ - შინაგანი მოთხოვნებით. „მე აღვწერ იმას, რაც დაბადების პროცესში იმყოფება. მე ვცდილობ გამოვიკვლიო სულის სხვადასხვა მოძრაობა და მინდა, რომ მკითხველმა ან მაყურებელმა ასევე გამოიკვლიოს ისინი. და, აი, ჩემგან დამოუკიდებლად ყველაფერი აწმყო დროში ხდება“ - წერს ნატალი საროტი [ბალაშოვი (რედ.) 1995: 400].

ახალი რომანისტიკის მიზანია დაგვანახოს უპიროვნებო აზრების ნაკადი, შინაგანი ემოციები, ანონიმური რეაქციები პირველყოფილ მდგომარეობაში, სრულ უწესრიგობაში. ამ ყოველივეს წარმოჩენის ერთადერთ ეფექტურ საშუალებად მას ესახება აწმყო დროის დანერგვა. მწერლის კონცენტრაცია უპიროვნობაზე შეგნებულად უარყოფს დროის ლინეალურ დინებას. რეალისტური „სწრაფი დინების“ გარდასახვას „ახალი რომანის“ დამდგარ წყალში, მწერალი ხსნის იმით, რომ ძველმა რომანმა ამოწურა თავისი ჟანრობრივი შესაძლებლობები.

მოდრავი ფორმების სამყაროში, სადაც ინტერპრეტაციები, განმარტებები, შენიშვნები თამაშობს არსებით როლს, დრო მიედინება აწმყოში და იმორჩილებს წარსულსა და მომავალს თავისი მოდალურობის ქვეშ. მოქმედებები, რომლებიც აწმყოში ხდება, თავს ერთ ადგილზე იყრის და იყინება.

უძრავობა, რომელიც ხდება დროის გამომხატველი, საროტის ტექსტებში აიწერება სხვადასხვაგვარი ელფერით.

გრამატიკული დროების წინააღმდეგობრიობა იქამდე მიდის, რომ დროის ფორმები, რომლებიც ყველაზე მეტადაა ადაპტირებული ტრადიციული თხრობისთვის მარტივ წარსულ დროში (Passé simple), კარგავს თავის ესთეტიკურ ძალას და ადგილს უთმობს დროის იმ ფორმებს, რომლებიც „ახალი რომანის“ რეფლექსიური დისკურსის სრულყოფილი გამოხატვისთვის შეიცავს უფრო მოქნილ სტრუქტურებს, რომლებიც ყველაზე ნათლად უსრულ ასპექტში (aspect imperfectif) ვლინდება, ამ შემთხვევაში მარტივი წარსული დროის (Passé simple) როლი შეზღუდულია მხოლოდ იმით, რომ ეს დრო გადაიქცევა ტექსტის დასაწყისის ან დაბოლოების ფორმალურ მაჩვენებლად. ქვემოთმოყვანილ მაგალითი განზოგადებული დასასრულია აწმყო დროით გადმოცემული მინიტექსტისა: „მაგრამ ისინი მზად არიან ამ მცირედიოთაც დაკმაყოფილდნენ, თუნდაც გზისპირებზე ჩარჭობილი ბოძებით, საგზაო ნიშნებით თუ ისრებით, მათთვის სულერთია - მათ ყველაფერი გამოადგებათ. მთავარია გზა არ აებნეთ იმათ, ვინც ვერაფერს ხედავენ.“ [საროტი 1963: 60].

1994 წლის „ფრანგულ მეთოდურ გრამატიკაში“ (“Grammaire méthodique du français“) ვკითხულობთ: „თუ ყურადღებით განვიხილავთ კილოს გამოყენებას თანამედროვე ფრანგულში, საჭიროა, ემბლემურად გავიხსენოთ, რომ კავშირებითი კილო მოიცავს მხოლოდ აწმყოსა და წარსულ დროს. კავშირებითი კილოს ნამყო უსრული და კავშირებითი კილოს ნამყო დრო, ძალიან გამოყენებული იყო კლასიკურ ეპოქაში, დღეს იყენებენ მხოლოდ დახვეწილ ნორმებში ან ლიტერატურაში“ (რიეჟელი, პელა, რიული 1994: 327).

ასევე, წერილობით ენაში ამ ორი დროის პოზიცია არამყარია. კავშირებითი კილოს ნამყო უსრულისა და კავშირებითი კილოს ნამყოს დროის (l' imparfait et le plus-que-parfait du subjonctif) გაუჩინარებამ თანამედროვე ფრანგულში გააქრო კავშირებითი კილოს დროის კატეგორიები.

„კავშირებითი კილოს სისტემა რჩება მხოლოდ გამოხატული დროის კორელაციის კატეგორიად აწმყოსა და ნამყო წარსულის კავშირებითი კილოს საწინააღმდეგოდ. კავშირებითი კილოს აწმყო გამოიყენება სიმულტანურობა-შემდგომობის გამოსახატავად, რა მომენტიც უნდა იყოს, კავშირებითი კილოს წარსული დრო (le passé du subjonctif) გამოხატავს წინამავლობა-

პერფექტს (l'antériorité-parfait), რომელიც ყოველთვის გამოხატავს სრულ დროს“ [ვასილიევა, პიცკოვა 1979: 100-103].

ნატალია ვასილიევასა და ლიუდმილა პიცკოვას კვლევები იმის თქმის საშუალებას გვაძლევს, რომ კავშირებითი კილოს მარტივი ფორმების გამოყენება წარსული დროის გამოსახატავად XIX საუკუნესთან შედარებით მეოცე საუკუნის სამოცდაათიანი წლების ბოლოს ლიტერატურულ ნაწარმოებებში 29%-ით შემცირდა (ვასილიევა, პიცკოვა 1979). მაგრამ კავშირებითი კილოს (le subjonctif) ხმარების შემცირება არ ნიშნავს მის სრულ გაუქმებას. პირიქით, ფრანგ ენათმეცნიერ მარსელ კოენის (Marcel Cohen) თქმით, კავშირებითი კილო არის ცოცხალი ფორმა არა მარტო წერილობით ლინგვისტიკაში, არამედ, სალაპარაკო ენაშიც, თუმცა ამ კილოს გამოყენება განსხვავებულია სამწერლობო და ზეპირ ენებში. ავტორი აღნიშნავს, რომ არის ისეთი შემთხვევები, როდესაც თხრობითი კილო (mode l'indicatif) თავის პოზიციებს უთმობს კავშირებითს (le subjonctif). მაგალითად, კავშირ *après que-ს* შემდეგ, სადაც კავშირებითი იბრუნებს თავის ადგილს [რეფეროვსკაია, ვასილიევა 1964: 231-232] მარსელ კოენის აზრით, თუ კავშირებითი კილოსა უსრული დროისა (l'imparfait du subjonctif) და კავშირებითი კილოს ნამყოფ დროის (le plus-que-parfait du subjonctif) ფორმები იშვიათად გამოიყენება თანამედროვე ფრანგულში, მისი ადგილის ჩანაცვლება შეუძლია არა თხრობით კილოს, არამედ კავშირებითი კილოს (le subjonctif) აწმყოსა და წარსულ დროებს (le présent et le passé) [რეფეროვსკაია, ვასილიევა 1964: 231-232]. კავშირებითი კილოს დამოუკიდებელ ან მთვარ წინადადებებში აქვს განსხვავებული მოდალური მნიშვნელობა იმის მიხედვით, თუ როგორი შინაარსის წინადადებებში გამოიყენება ის: მარტივსა თუ რთულ დამოკიდებულში.

„ოქროს ნაყოფში“ კავშირებით კილოს აქვს სხვადასვა ფუნქცია. იგი შეიძლება გამოხატავდეს ბრძანებას, თხოვნას, შეძახილს, აღშფოთებას. ჰქონდეს შორისდებულის ფუნქცია. მაგალითად: „ემშაკსაც წაუღია!“ (შორისდებული) [საროტი 1963: 25] - ეს წამომდახილი მითიური დროის მითიურ სივრცეს გულისხმობს. აქ რეალური დროისა და სივრცის შეგრძნება გამქრალია, ვინაიდან ქვეცნობიერში ამოტივტივებული არქეტიპი, ბიბლიური დაცემული ანგელოზია, რომლისთვისაც დრო და სივრცე არ არსებობს, ყველაფერი ერთ სიბრტყეზეა განლაგებული. შორისდებული, თავისი შინაარსით, დროისა და სივრცის ცნებებს ერთმანეთისაგან „აუცხოებს“, სხვანაირად რომ ვთქვათ, - დროსა და სივრცეს აერთიანებს.

ბრძანების გამომხატველი კავშირებითი კილო, რომელიც შინაარსით უსრულია დროს არ საზღვრავს და, შეიძლება ითქვას, რომ მას უსასრულობასაც კი ანიჭებს: „რომ მოსცილდნენ აქაურობას. რომ გაყარონ ეს გამოსულელბული ბრბო. და რომ მომგვარონ დამნაშავე. [...] რომ ბორკილები დაადვან“ (ბრძანებითი კილო) [საროტი 1963: 48]. - მოცემულ წინადადებაში სივრცის

კონკრეტულ ფარგლებიც არ არის განსაზღვრული, მთავარია „აქაურობიდან მოცილება“ და ბრბოს „გაყრა“.

კავშირებითი კილოთი გადმოცემული თხოვნა საერთოდ კრძალავს მოქმედებას და ამით თითქოს „ყინავს“ სამოქმედო სივრცესაც და დროსაც: „რომ არავინ დაინახოს, რა არის აქ, ჩვენ შორის, რომ არავინ მომიახლოვდეს, მხოლოდ ეს არის, რასაც ვთხოვ მათ“ (თხოვნა) [საროტი 1963: 136].

მეტად საინტერესოა საროტის მოსაზრება კავშირებით კილოზე, რომელსაც იგი ფარჩის მძიმე კაბის უგემოვნოდ აჭრებულ შლეიფს ამსგავსებს: „უზარმაზარი, მძიმე კავშირებითი კილო მეფური სიდინჯით ისე შლის თავის გრძელ, მოუქნელ დაბოლოებას ამ სრულიად შემთხვევით წაკითხულ ჩაწიკვიკებულ წინადადებაში, როგორც საგულდაგულოდ გაკრეჭილ კორდზე გემოვნებით მიმოფანტული უზარმაზარი ყვავილები გაშლიან თვიანთ სქელ და ხეშემ ფურცლებს.

ეს წარმატებული ფორმა, რომლის დამძიმებულ და მოუხეშავ დაბოლოებას მსუბუქად იმორჩილებს წინადადების მკაფიო და მოქნილი რიტმი, ფარჩის მძიმე კაბის უგემოვნოდ აჭრებულ შლეიფს უფრო წააგავს, რომელსაც პატარა ფეხი ნერვული მოძრაობით უკან გადაისვრის, მაშინ როცა კოხტა, შეკუდრული თავი ცერემონიულად იხრება, შემდეგ კი ამაყი თავაზიანობით სწრაფად სწორდება. ამ რევერანსზე ყველა კეთილშობილი პიროვნება, ბუნებრივია, უმალ მდაბალი სალმით პასუხობს.

ძველმოდური, მეტისმეტად გადატვირთული, ღიმილისმომგვრელი ტანსაცმელი მოხვდება დახელოვნებული თერძის ხელში, რომელიც განტვირთავს მას ზედმეტი დეტალებისაგან, ოსტატურად გამოაჩენს მის ნამდვილ სახეს, რაობას და ახალ მოდელს ახალგაზრდულ, მაგრამ დროგასულ, სევდისმომგვრელ მომხიბვლელობას შეუნარჩუნებს.

ამ რთულ გრამატიკულ ფორმაში, მის, ცოტა არ იყოს, სასაცილო და მოუხეშავ დაბოლოებაში ჩვენი გონების უწვრილესი განშტოებანი ისე აღწევენ, როგორც ნერვული ბოჭკოები მორიელის საზარელი კუდის ბოლოში: მგრძნობიარე წვეტი ჯერ დაიჭიმება, დაიძაბება, ცოტა ხნის შემდეგ კი ელვისებური სისწრაფით ჩაესობა რომელიმე ძალზე პატარა, ნაზ, თვალისთვის ძლივსშესამჩნევ სხეულს - ძნელად მისახვედრ, თითქმის გაუგებარ ჩანაფიქრს“ [საროტი 1963 : 30-31].

ტრადიციების უარყოფელი „ახალი რომანისტი“ კავშირებით კილოს რთული გრამატიკულ ფორმების არსებობას ნაწარმოებში მხოლოდ „იმით ამართლებს“, რომ ის მკითხველს ძაბავს, განაცდევინებს ტროპისტულ რეაქციას და უეცარი უმცირესი მოქმედებით იგი გადაჰყავს გაცილებით ფართო „სათხრობ“ დროსა და სივრცეში.

ამდენად, „ოქროს ნაყოფში“ ქრონოტოპის თავისებურება ისაა, რომ რომანში გადმოცემული დროისა და სივრცის თანაფარდობა არაერთგვაროვანია, რასაც ნათლად მოწმობს საროტისეული ტროპიზმი, „ქვე-საუბარი“ და საუბარი.

ტროპიზმი რეალურ სივრცეს ამცირებს, ხოლო დროს კუმშავს; „ქვე-საუბარი“ „სათხრობ“ დროს ახანგრძლივებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ დროითი მონაკვეთი, რომელსაც „ქვე-საუბრის“ შინაარსი მოიცავს, შეიძლება არსებითად გაცილებით ვრცელი იყოს, ვიდრე - ვერბალური საუბარი, რაც უშუალოდ პროცესის გამომხატველია.

ვერბალურ მეტყველებაში კი „მოთხრობილი“ დრო „ქვე-საუბრის“ „სათხრობ“ დროზე, შესაძლებელია, გაცილებით მცირე იყოს.

რომანში „რეალური“ მოქმედებები არ არსებობს. აქ მხოლოდ წარმოსახვითი მოქმედებებია აღწერილი (გალერეაში წასვლა, დამის ქუჩაში სიარული, კარზე დაკაკუნება და ა.შ.), რაც მინიმუმამდეა დაყვანილი ანდა საერთოდაა გაუქმებული. „მოთხრობილი“ დრო კი გაცილებით მცირეა, ვიდრე „სათხრობი“ დრო ან კიდევ მხოლოდ „სათხრობი“ დროა გადმოცემული და „მოთხრობილი“ დრო - „გაუქმებული“.

საროტმა „მიზანაზიმის“ ტექნიკით შეძლო ეჩვენებინა მხატვრული დროისა და სივრცის მშვენილოვანი თვისებები: უსასრულოდ ბრუნვა, უწყვეტობა და ერთმანეთის არეკვლა.

ამგვარად, „ოქროს ნაყოფში“ დროისა და სივრცის ურთიერთმიმართების ანალიზმა ცხადყო, რომ „მიზანაზიმის“ ტექნიკა, ტროპიზმი, „ქვე-საუბარი“ და საუბარი ლიტერატურული ქრონოტოპის გააზრების ახალ პერსპექტივას იძლევა.

ლიტერატურა:

1. Балашов Н.И.(ред.), - Французская литература 1945-1990. Москва: Наследие, 1995.
2. Бахтин М. М., - Литературно-критические статьи. Москва, 1986.
3. Vareille J.C., - Les réplique du temps / Le Nouveau Roman en questions. La revue des lettres modernes. Paris : Editions Minard, 1992.
4. Vassiliéva N.M., Pitskova L.P., - Les catégories grammaticales du verbe français. Moskou : Ecole Supérieure, 1979.
5. Pierrot J., - Nathalie Sarraute. Paris : José Corti.1990.
6. Référovskaja E. A., Vassiliéva A. K., - Essai de grammaire français. Léninegrad: Proscchenije, 1964.
7. Riegel M., Pellat J., CH., Rioul R., - Grammaire méthodique du français. Paris : P.U.F., 1994.
8. Sarraute N. - Les Fruits d'Or. Paris Edition Gallimard, Collection Folio, 1963.

Nino Buadze**The relationship between Artistic Time and Space in Natalie Sarott's "Golden Friut"****Abstract**

The article discusses the peculiarities of the relationship between time and space in Natalie Sarott's novel "Golden Fruit" (1963), a representative of the French "New Novel" of the twentieth century: Non-linearity, asymmetry, syncretism, avoidance of story lines, rapid interruption of time, alternation, "intense" immobility, inertia of time, simultaneous expressions of repetition, "immobilization-freezing" of the present, reflected in each other.

The "rapid interruption" on time conveyed by the semicolon and the techniwue of substituting grammatical forms of different tenses will make the reader experience the uniformity of the past, present and future and the inconsistent circular interchange.

რეცენზენტი: ვ. განკვევიზი